

REPUBLIKA HRVATSKA
SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA UPRAVU

PR. Z. BR. _____

NACRT

**KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZBORIMA OPĆINSKIH
NAČELNIKA, GRADONAČELNIKA, ŽUPANA I
GRADONAČELNIKA GRADA ZAGREBA**

Zagreb, 05. ožujka 2006.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZBORIMA OPĆINSKIH NAČELNIKA, GRADONAČELNIKA, ŽUPANA I GRADONAČELNIKA GRADA ZAGREBA

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovaj Zakon uređuje način, uvjete i postupak izbora općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba kao nositelja izvršnih ovlasti u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, te ostvarenje i zaštitu biračkog prava.

Članak 2.

Općinski načelnici, gradonačelnici, župani i gradonačelnik Grada Zagreba biraju se neposredno na izborima, tajnim glasovanjem na mandat od četiri godine.

Općinski načelnici, gradonačelnici, župani i gradonačelnik Grada Zagreba imaju zamjenike koji se biraju zajedno i istovremeno, na isti način i po istom postupku.

Članak 3.

Pravo birati općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba imaju svi birači s prebivalištem na području jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave u kojoj se provodi izbor.

Članak 4.

Pravo biti biran za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba imaju svi birači koji na dan raspisivanja izbora imaju najmanje 6 mjeseci prijavljeno prebivalište na području jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave u kojoj se provodi izbor.

Nitko ne može istovremeno biti kandidat i zamjenik kandidata.

Nitko se ne može istovremeno kandidirati u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Članak 5.

Mandat općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba izabranih na redovnim i na prijevremenim izborima traje do dana proglašenja službenih rezultata izbora novog općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

Članak 6.

Redovni izbori općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba održavaju se svake četvrte godine, istodobno s izborima za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Izbore raspisuje Vlada Republike Hrvatske odlukom kojom određuje datum njihova održavanja.

Od dana raspisivanja izbora do dana održavanja izbora ne može proteći manje od 30 ni više od 60 dana.

Članak 7.

Mandat općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihovih zamjenika može prestati i prije isteka mandata, u skladu s odredbama zakona koji uređuje lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu i odredbama ovog Zakona.

Članak 8.

Ako mandat općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba prestane prije isteka mandata, raspisat će se prijevremeni izbori.

Prijevremeni izbori raspisat će se u roku od 60 dana od dana prestanka mandata odnosno u roku od 60 dana od dana donošenja sudske odluke po tužbi protiv rješenja o prestanku mandata.

Ako mandat općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba prestane u kalendarskoj godini u kojoj će se održati redovni izbori, a prije njihova održavanja, u toj se jedinici lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave neće provesti prijevremeni izbori. Prava, obveze i odgovornosti općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba do provedbe redovnih izbora obnašat će zamjenik.

Ako mandat prestane i zamjeniku, Vlada Republike Hrvatske imenovat će povjerenika.

Povjerenik Vlade Republike Hrvatske obnašat će dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba do provedbe izbora.

Članak 9.

Općinski načelnik, gradonačelnik, župan i gradonačelnik Grada Zagreba i njihov zamjenik za vrijeme obnašanja dužnosti ne može biti član predstavničkog tijela iste ili druge jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.

Općinski načelnik, gradonačelnik, župan i gradonačelnik Grada Zagreba i njihov zamjenik za vrijeme dok obnaša dužnost ne može biti:

– predsjednik Republike Hrvatske,

- predsjednik, potpredsjednik i član Vlade Republike Hrvatske
- predsjednik, zamjenik predsjednika i sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske,
- guverner, zamjenik guvernera i viceguverner Hrvatske narodne banke,
- glavni državni revizor i njegov zamjenik,
- pučki pravobranitelj i njegov zamjenik,
- sudac,
- glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske i zamjenik glavnoga državnog odvjetnika ili državni odvjetnik i zamjenik državnog odvjetnika
- tajnik i zamjenik tajnika Hrvatskoga sabora,
- tajnik i zamjenik tajnika Vlade Republike Hrvatske
- glavni tajnik Ustavnog suda Republike Hrvatske,
- tajnik Vrhovnog suda Republike Hrvatske,
- državni tajnik,
- pravobranitelj za djecu i njegov zamjenik,
- pravobranitelj za ravnopravnost spolova i njegov zamjenik,
- pomoćnik ministra,
- tajnik ministarstva,
- zamjenik državnog tajnika u središnjim državnim uredima,
- ravnatelj, zamjenik i pomoćnik ravnatelja državnih upravnih organizacija,
- predsjednik i zamjenik predsjednika Hrvatskog fonda za privatizaciju,
- ravnatelj i pomoćnik ravnatelja Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje,
- direktor, zamjenik i pomoćnik direktora Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje,
- rektor i prorektor sveučilišta,
- glavni državni rizničar,
- predstojnik ureda, ravnatelj agencije i direkcije Vlade Republike Hrvatske
- ravnatelj zavoda kojeg imenuje Vlada Republike Hrvatske,
- dužnosnik u Uredu predsjednika Republike kojeg imenuje Predsjednik Republike Hrvatske,
- pročelnik, službenik i namještenik u upravnim tijelima i službama iste ili druge jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave,
- član uprave trgovačkog društva u pretežitom vlasništvu jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave,
- ravnatelj i djelatnik ustanove kojoj je jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave osnivač.

Članak 10.

Osoba koja obnaša nespojivu dužnost ima se pravo kandidirati, a ako bude izabrana mora prije preuzimanja dužnosti općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba, podnijeti ostavku na nespojivu dužnost.

Ako osoba iz stavka 1. ovog članka ne podnese ostavku na nespojivu dužnost, neće moći preuzeti dužnost općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

Odredbe stavka 1. i 2. ovoga članka primjenjuju se i na zamjenike općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

Članak 11.

Djelatne vojne osobe, službenici i namještenici u Oružanim snagama Republike Hrvatske ne smiju se kandidirati za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba ili njihove zamjenike.

Članak 12.

Mandat općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihovih zamjenika prestaje prije isteka mandata smrću ili razrješenjem.

Vlada Republike Hrvatske razriješit će općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihovog zamjenika u slijedećim slučajevima:

- ako podnese ostavku
- ako mu pravomoćnom sudskom presudom bude oduzeta, odnosno ograničena poslovna sposobnost,
- ako je pravomoćnom sudskom presudom osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju dužem od mjesec dana,
- ako odjavi prebivalište s područja jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave,
- ako mu prestane hrvatsko državljanstvo
- na zahtjev predstavničkog tijela sukladno Zakonu kojim se uređuje lokalna i područna (regionalna) samouprava.

Članak 13.

Jamči se sloboda opredjeljenja i osiguranje tajnosti glasovanja birača.

Birač je slobodan objaviti svoje glasačko opredjeljenje.

Nitko ne može biti pozvan na odgovornost zbog glasovanja ili zbog toga što nije glasovao.

II. KANDIDIRANJE

Članak 14.

Kandidate za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njegova zamjenika mogu predlagati političke stranke registrirane u Republici Hrvatskoj.

Dvije ili više političkih stranaka mogu predložiti zajedničkog kandidata.

Političke stranke predlažu kandidate u skladu sa statutom ili posebnom odlukom.

Članak 15.

Birači mogu predlagati nezavisne kandidate za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihove zamjenike.

Članak 16.

Za pravovaljanost stranačkih i nezavisnih kandidatura potrebno je prikupiti:

- 50 potpisa birača za općinskog načelnika u općini do 1.000 stanovnika,
- 100 potpisa birača za općinskog načelnika u općini iznad 1.000 stanovnika,
- 500 potpisa birača za gradonačelnika grada s manje od 35.000 stanovnika,
- 2000 potpisa birača za gradonačelnika grada s više od 35.000 stanovnika,
- 3000 potpisa birača za župana
- 5000 potpisa birača za gradonačelnika Grada Zagreba.

Članak 17.

Potpisi birača prikupljaju se na propisanom obrascu.

U obrascu se, uz potpis birača, navode ime, prezime, adresa prebivališta birača, te broj i mjesto izdavanja važeće osobne iskaznice.

Sadržaj i oblik obrasca propisuje Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Državno izborno povjerenstvo).

Članak 18.

Prijedlozi kandidatura moraju biti dostavljeni nadležnom izbornom povjerenstvu na propisanom obrascu u roku 12 dana od dana raspisivanja izbora.

Članak 19.

U kandidaturi se navode ime i prezime kandidata i zamjenika, adrese prijavljenog prebivališta, te brojevi i mjesta izdavanja važećih osobnih iskaznica.

Uz kandidaturu se dostavljaju očitovanja kandidata i zamjenika o prihvatanju kandidature. Očitovanja o prihvatanju kandidature ovjerava javni bilježnik ili nadležno izborno povjerenstvo.

Članak 20.

U kandidaturi se uz ime i prezime kandidata navodi naziv političke stranke ili koalicije koja predlaže kandidata.

Uz ime i prezime kandidata kojega predlažu birači navodi se «nezavisni kandidat».

Članak 21.

Nadležno izborno povjerenstvo pri zaprimanju kandidature provjerit će da li je kandidatura u cijelosti usklađena s odredbama ovog Zakona i obvezatnim uputama Državnog izbornog povjerenstva.

Ako nadležno izborno povjerenstvo ocijeni da kandidatura nije podnijeta u skladu s odredbom stavka 1. ovog članka, pozvat će podnositelja da u roku 48 sati ukloni uočene nedostatke.

Nadležno izborno povjerenstvo može podnositelju kandidature odrediti i kraći rok za uklanjanje nedostataka ako rok za kandidiranje istječe za manje od 48 sati.

Članak 22.

Ako kandidat ili zamjenik umre do isteka roka za kandidiranje, a prije objave zbirne liste, predlagatelj može predložiti drugog kandidata ili zamjenika bez obveze da prikupi i izbornom povjerenstvu dostavi obrasce s potpisima koji su, u skladu s odredbama ovog Zakona, potrebni za pravovaljanost kandidature.

Članak 23.

Nadležno izborno povjerenstvo rješenjem će utvrditi koje su kandidature pravovaljane u skladu s odredbama ovog Zakona i objavit će ih u javnim glasilima.

Nepravodobne i nepravovaljane kandidature nadležno izborno povjerenstvo rješenjem će odbaciti odnosno odbiti.

Članak 24.

Nadležno izborno povjerenstvo utvrdit će i objaviti zbirnu listu pravovaljanih kandidatura u roku 48 sati od isteka roka za kandidiranje.

Kandidature se na zbirnoj listi navode prema abecednom redu prezimena kandidata.

Članak 25.

Izborna promidžba počinje danom objave zbirnih lista kandidatura, a prestaje 24 sata prije dana izbora.

Kandidati imaju pravo u vrijeme izborne promidžbe iznositi i obrazlagati izborni program.

Kandidati imaju pravo na izbornu promidžbu pod jednakim uvjetima.

Članak 26.

Lokalna sredstva javnog informiranja dužna su svim kandidatima koji sudjeluju na izborima omogućiti iznošenje i obrazlaganje izbornog programa, te nesmetano obavljanje izborne promidžbe, pod jednakim uvjetima.

Članak 27.

Na dan koji prethodi održavanju izbora i na dan izbora do zatvaranja biračkih mjesta (u daljnjem tekstu: birališta) u 19 sati, nije dopuštena izborna promidžba ni objavljivanje privremenih rezultata ili procjena rezultata izbora.

Na dan izbora dopušteno je ispitivati javno mnijenje i opredjeljenje birača, ali se rezultati ispitivanja ne smiju objavljivati do 19 sati.

Članak 28.

Pravo na naknadu troškova izborne promidžbe imaju kandidati koji na izborima dobiju najmanje 10% glasova birača od ukupnog broja birača koji su izašli na izbore.

Naknada troškova izborne promidžbe isplaćuje se iz proračuna jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave.

Članak 29.

Visinu naknade troškova izborne promidžbe utvrđuje Vlada Republike Hrvatske posebnom odlukom.

Vlada Republike Hrvatske odluku donosi najkasnije 20 dana prije dana održavanja izbora.

Odluka Vlade Republike Hrvatske objavit će se u „Narodnim novinama“.

Odluka se primjenjuje i na prijevremene izbore općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

Članak 30.

Izborna promidžba financira se iz vlastitih sredstava i iz darova domaćih fizičkih i pravnih osoba.

Članak 31.

Kandidati i zamjenici za pokriće troškova izborne promidžbe ne smiju primati darove u novcu, drugim sredstvima, ili uslugama od drugih država, političkih stranaka drugih država, stranih državljana, pravnih osoba drugih država, javnih trgovačkih društava, pravnih osoba s javnim ovlastima i trgovačkih društava u većinskom vlasništvu države, pravnih osoba u kojima Republika Hrvatska ili jedinica lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave imaju većinsko vlasništvo nad dionicama, odnosno udjelima, javnih i drugih ustanova kojih je osnivač Republika Hrvatska ili jedinica lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave, udruga radnika i poslodavaca, udruga, zaklada i fundacija koje zastupaju ili predstavljaju državni dužnosnici ili dužnosnici jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih osoba s javnim ovlastima, vjerskih zajednica, humanitarnih i drugih neprofitnih udruga i organizacija, proračuna jedinica lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave, trgovačkih društava u vlasništvu ili suvlasništvu jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave i ustanova kojima su osnivač država ili jedinica lokalne odnosno

područne (regionalne) samouprave.

U slučaju da su na račun kandidata ili zamjenika uplaćena sredstva suprotna odredbi stavka 1. ovoga članka, kandidat ili zamjenik je dužan o tome obavijestiti nadležno izborno povjerenstvo i odmah uplatiti sredstva u proračun jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.

Članak 32.

Zabranjeno je uvjetovati pokretanje, financiranje ili dovršenje projekata u jedinici lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave glasovanjem za određenog kandidata.

Članak 33.

Kandidati su dužni najkasnije 7 dana prije dana održavanja izbora nadležnom izbornom povjerenstvu jedinice lokalne, odnosno područne (regionalne) samouprave dostaviti prijedovremeno izvješće o izvorima i visini sredstava prikupljenih za financiranje izborne promidžbe.

Kandidati su dužni u roku 14 dana od objave službenih rezultata izbora nadležnom izbornom povjerenstvu jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave dostaviti završno izvješće o izvorima i visini sredstava utrošenih za izbornu promidžbu.

Nadležno izborno povjerenstvo jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave objavit će cjelovito završno izvješće o izvorima i visini sredstava za izbornu promidžbu svih kandidata u lokalnom službenom glasilu i lokalnim sredstvima javnog priopćavanja.

III. IZBOR OPĆINSKOG NAČELNIKA, GRADONAČELNIKA, ŽUPANA I GRADONAČELNIKA GRADA ZAGREBA

Članak 34.

Općinski načelnik, gradonačelnik, župan i gradonačelnik Grada Zagreba biraju se većinskim izbornim sustavom u kojem cijelo područje općine ili grada, županije i Grada Zagreba čini jednu izbornu jedinicu.

Članak 35.

Općinski načelnik, gradonačelnik, župan i gradonačelnik Grada Zagreba biraju se većinom glasova svih birača koji su glasovali.

Za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana ili gradonačelnika Grada Zagreba izabran je kandidat koji na izborima dobije više od 50% glasova birača koji su glasovali (prvi krug izbora).

Članak 36.

Ako niti jedan kandidat ne dobije većinu glasova u prvom krugu izbora, održat će se ponovljeni izbori (drugi krug izbora) četrnaesti dan nakon dana održavanja prvog kruga izbora.

U drugom krugu izbora sudjeluju dva kandidata s najviše glasova u prvom krugu izbora.

Ako drugi i treći kandidat na listi dobiju isti broj glasova, te se ne može utvrditi koji od njih ima pravo sudjelovati u drugom krugu izbora, izborni postupak ponovit će se u cijelosti.

Članak 37.

Ako jedan ili oba kandidata s najviše glasova u prvom krugu izbora odustanu od drugog kruga izbora, pravo sudjelovanja u drugom krugu izbora imat će slijedeći kandidati po broju glasova birača.

O odustajanju od drugog kruga izbora kandidat daje pisanu izjavu nadležnom izbornom povjerenstvu u roku od 2 dana od dana donošenja odluke o provedbi drugog kruga izbora.

Izorno povjerenstvo dužno je o odustajanju izvijestiti bez odgode sljedećeg kandidata koji po broju glasova stječe pravo sudjelovanja u drugom krugu izbora.

Nadležno izorno povjerenstvo će u daljnjem roku od 24 sata objaviti koji kandidati po broju glasova sudjeluju u drugom krugu izbora.

Članak 38.

U drugom krugu izbora izabran je kandidat koji dobije veći broj glasova birača koji su glasovali.

Ako u drugom krugu izbora oba kandidata dobiju jednak broj glasova, izbori će se ponoviti u trećem krugu izbora s istim kandidatima na način i po postupku propisanom za drugi krug izbora.

Članak 39.

Ako jedan od kandidata koji ima pravo sudjelovati u drugom krugu izbora, umre u vremenu od prvog kruga izbora do drugog kruga izbora, izborni postupak ponovit će se u cijelosti.

Članak 40.

Kandidati koji sudjeluju u drugom krugu izbora odnosno u trećem krugu izbora imaju pravo na izbornu promidžbu u skladu s odredbama ovog Zakona.

IV. TIJELA ZA PROVEDBU IZBORA

Članak 41.

Tijela za provedbu izbora su Državno izborno povjerenstvo te izborna povjerenstva u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i birački odbori imenovani za izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu: izborna tijela).

Članak 42.

Izbor općinskog načelnika provode općinsko izborno povjerenstvo i birački odbori.

Izbor gradonačelnika provode gradsko izborno povjerenstvo i birački odbori.

Izbor župana provode županijsko izborno povjerenstvo, općinsko, odnosno gradsko izborno povjerenstvo i birački odbori.

Izbor gradonačelnika Grada Zagreba provode Gradsko izborno povjerenstvo Grada Zagreba i birački odbori.

Članak 43.

Kada se izbori održavaju istovremeno s izborima za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave neće se imenovati zasebna izborna tijela, već će ista izborna tijela provoditi sve izborne radnje.

Ista izborna tijela provode i prijevremene izbore.

Članak 44.

Članovi izbornih povjerenstava i biračkih odbora, i zamjenici članova mogu biti samo osobe koje imaju biračko pravo.

Članovi izbornih povjerenstava i biračkih odbora, i zamjenici članova imaju pravo na novčanu naknadu za rad.

Visinu naknade utvrđuje Državno izborno povjerenstvo.

Odluka se primjenjuje i na prijevremene izbore općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

Članak 45.

Na imenovanje, sastav i djelokrug izbornih povjerenstava u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i biračkih odbora, primjenjuju se odredbe zakona koji uređuje izbor članova predstavničkih tijela, ako ovim Zakonom nije drukčije propisano.

V. PROVEDBA IZBORA

Članak 46.

Glasovanje se obavlja na biralištima na području općine, grada i Grada Zagreba.

Biralište ne može biti u vjerskom objektu, objektu u vlasništvu, najmu, zakupu ili trajnom korištenju političke stranke, te u prostorijama u kojima se poslužuju i konzumiraju alkoholna pića.

Članak 47.

Birališta određuje nadležno izborno povjerenstvo ovisno o broju birača i prostornoj udaljenosti, tako da se svim biračima osigura dostupnost birališta i mogućnost da glasuju na dan izbora.

Svako biralište ima redni broj koji određuje nadležno izborno povjerenstvo.

Popis birališta s naznakom koji će birači gdje glasovati, objavljuje se najkasnije osam dana prije izbora u javnim glasilima i na mjestima uobičajenog javnog okupljanja građana.

Članak 48.

Za svako biralište određuje se posebna prostorija za glasovanje.

Biralište mora biti uređeno i opremljeno na način da se osigura tajnost glasovanja.

Članak 49.

Na svakom biralištu moraju biti istaknute zbirne liste kandidatura s imenima kandidata i zamjenika kandidiranih u jedinici lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.

VI. GLASOVANJE I UTVRĐIVANJE REZULTATA GLASOVANJA

Članak 50.

Glasovanje se obavlja osobno glasačkim listićem na biralištu.

Glasački se listić tiska u državnoj tiskari pod neposrednim nadzorom Državnoga izbornog povjerenstva i označen je serijskim brojem.

Članak 51.

Glasački listić sadrži:

- redni broj kandidata
- ime i prezime kandidata i zamjenika,
- naziv političke stranke ili koalicije koja je predložila kandidata i zamjenika, odnosno oznaku - nezavisni kandidat,

- serijski broj.

Kandidati se na glasačkom listiću navode abecednim redom prezimena kandidata i zamjenika kandidata.

Članak 52.

Glasovati se može samo za kandidate navedene na glasačkom listiću.

Glasački listić se popunjava zaokruživanjem rednog broja ispred imena i prezimena kandidata za kojega birač glasuje.

Članak 53.

Važeći glasački listić je listić iz kojeg se na siguran i nedvojbjen način može utvrditi kandidat za kojeg je birač glasovao.

Članak 54.

Nevažeći glasački listić je:

- nepopunjeni glasački listić,
- listić iz kojega se ne može sigurno i nedvojbjeno utvrditi za koga je birač glasovao,
- listić na kome je birač glasovao za dva ili više kandidata.

Članak 55.

Glasovanje traje od sedam do devetnaest sati kada se birališta zatvaraju. Biračima koji se zateknu u redu na biralištu u devetnaest sati omogućit će se glasovanje.

Za vrijeme trajanja glasovanja na biralištu moraju biti prisutni svi članovi biračkog odbora ili njihovi zamjenici.

Članak 56.

Svatko je dužan poštivati red i mir na biračkom mjestu, te se suzdržati od svih aktivnosti koje mogu druge uvrijediti, omesti ili onemogućiti u glasovanju.

Nitko ne smije doći na biralište naoružan.

Članak 57.

Predsjednik biračkog odbora ovlašten je i dužan brinuti o održavanju reda i mira za vrijeme glasovanja i poduzeti potrebne mjere da se narušeni red i mir ponovo uspostave.

Predsjednik biračkog odbora ovlašten je udaljiti s biračkog mjesta birača koji ometa i narušava red i mir ili otežava i onemogućava glasovanje drugih osoba.

Predsjednik biračkog odbora može zatražiti pomoć policije. Službene osobe policije od kojih je zatražena pomoć mogu na biralište unijeti oružje.

Članak 58.

Prije no što birač pristupi glasovanju, predsjednik biračkog odbora ili od njega ovlaštenu član utvrđuje identitet birača na temelju važeće osobne iskaznice ili putovnice i provjerava da li je birač upisan u popis birača.

Nakon što utvrdi identitet birača i ustanovi da je upisan u popis birača predsjednik biračkog odbora ili od njega ovlaštenu član biraču uručuje glasački listić i dopušta mu da pristupi glasovanju.

Predsjednik biračkog odbora ili od njega ovlaštenu član u popisu birača zaokruživanjem broja naznačuje da je birač dobio glasački listić i pristupio glasovanju.

Članak 59.

Ako predsjednik biračkog odbora ili od njega ovlaštenu član utvrdi da birač nije upisan, neće mu se dozvoliti glasovanje, osim ako birač potvrdom nadležnog tijela ne dokaže da ima pravo glasovati na tom biralištu.

Potvrda na temelju koje je glasovao neupisani birač predaje se prije glasovanja biračkom odboru i sastavni je dio izbornog materijala.

Glasovanje birača iz stavka 1. ovog članka posebno se navodi u zapisniku o radu biračkog odbora.

Članak 60.

Birač koji zbog tjelesne mane ili stoga što je nepismen ne može samostalno glasovati, može na biralište doći s pismenom osobom koja će glasovati u njegovo ime, po njegovoj ovlasti i uputi.

Birač koji zbog teže bolesti, tjelesnog oštećenja ili opće nemoći ne može doći na biralište, obavijestit će o tome birački odbor. Predsjednik biračkog odbora odredit će dva člana biračkog odbora ili zamjenika člana koji će birača posjetiti i omogućiti mu da glasuje.

Biraču se mora osigurati tajnost glasovanja.

Glasovanje birača u skladu s odredbama stavka 1. i 2. ovog članka posebno se navodi u zapisniku o radu biračkog odbora.

Članak 61.

Po završenom glasovanju birački odbor će najprije prebrojiti neupotrijebljene glasačke listiće i staviti ih u poseban omot koji će zatvoriti i zapečatiti.

Nakon toga birački odbor utvrđuje, prema popisu birača, odnosno izvratku iz popisa birača i na temelju zapisnika, ukupan broj birača koji su glasovali, pristupa otvaranju glasačke kutije i prebrojavanju glasova.

Ako se prilikom prebrojavanja glasova na biralištu utvrdi da je broj glasova prema biračkom popisu veći od broja glasova po glasačkim listićima, vrijedi rezultat glasovanja po glasačkim listićima.

Ako se prilikom prebrojavanja glasova na biralištu utvrdi da je glasovao manji broj birača od broja glasova u glasačkoj kutiji, birački odbor se raspušta i imenuje novi, a glasovanje na tom biračkom mjestu se ponavlja nakon 14 dana. U slučaju ponavljanja glasovanja, rezultat se na tom biračkom mjestu utvrđuje u roku 24 sata nakon ponovljenog glasovanja.

Članak 62.

Kad birački odbor utvrdi rezultat glasovanja na biračkom mjestu u zapisnik o radu zabilježit će:

- broj birača prema popisu birača, odnosno izvratku iz popisa birača,
- broj birača koji su pristupili glasovanju prema popisu, odnosno uz potvrdu,
- broj birača koji su glasovali izvan birališta,
- broj birača koji su glasovali na biralištu uz pomoć druge osobe,
- koliko je birača ukupno glasovalo,
- koliko je glasova dobio svaki kandidat, te
- broj nevažećih glasačkih listića.

Članak 63.

U zapisnik o radu biračkog odbora unose se i sve druge činjenice važne za glasovanje.

Primjedbe na zapisnik mogu dati svi članovi biračkog odbora i zamjenici članova.

Zapisnik potpisuju svi članovi biračkog odbora.

Ako član biračkog odbora ili zamjenik člana odbiju potpisati zapisnik sačinit će se službena bilješka u zapisniku kojom će se utvrditi činjenica odbijanja potpisivanja i razlozi odbijanja, ako ih član biračkog odbora ili zamjenik člana navedu.

Članak 64.

Zapisnik o radu i sav ostali izborni materijal birački odbor odmah dostavlja izbornom povjerenstvu općine, grada, odnosno Grada Zagreba, a najkasnije u roku 12 sati od zatvaranja birališta.

Članak 65.

Izorno povjerenstvo utvrdit će rezultate glasovanja na biralištima na svom području najkasnije u roku 24 sata od zatvaranja birališta.

Kod izbora župana, izorno povjerenstvo općine, odnosno grada dostavit će izborne rezultate na svom području zajedno sa zapisnikom o radu, nadležnom županijskom izbornom povjerenstvu, na način i u roku koji joj ono odredi.

Članak 66.

O svom radu izbornog povjerenstva vodi zapisnik u koji će ubilježiti:

- broj birača upisanih u popis birača, odnosno izvadak iz popisa birača na svom području,
- broj važećih i broj nevažećih glasačkih listića,
- broj glasova koje je dobio svaki kandidat.

Članak 67.

Svaki član i zamjenik člana izbornog povjerenstva može staviti primjedbe na zapisnik. Zapisnik potpisuju svi članovi izbornog povjerenstva.

Ako član izbornog povjerenstva ili zamjenik člana odbiju potpisati zapisnik sačinjen će se službena bilješka u zapisniku kojom će se utvrditi činjenica odbijanja potpisivanja i razlozi odbijanja, ako ih član izbornog povjerenstva ili zamjenik člana navedu.

Članak 68.

Rezultate izbora za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba utvrđuje nadležno izbornog povjerenstvo jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave na temelju rezultata glasovanja na svim biralištima u jedinici lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.

Članak 69.

Kad izbornog povjerenstvo utvrdi rezultate glasovanja bez odgode će objaviti:

- broj birača upisanih u popis birača jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave,
- koliko je glasova dobio pojedini kandidat,
- koliko je bilo nevažećih glasačkih listića,
- ime i prezime kandidata koji je izabran za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba,
- ime i prezime zamjenika kandidata koji je izabran za zamjenika općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

Rezultati izbora bez odgode se objavljuju u lokalnim sredstvima javnog priopćavanja, lokalnom radiju i novinama, te na oglasnoj ploči jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.

VII. PRAVA I DUŽNOSTI PROMATRAČA

Članak 70.

Političke stranke, birači koji su predložili kandidate, nevladine udruge i međunarodne organizacije koje djeluju u Republici Hrvatskoj imaju pravo promatrati izbore.

Pravo promatranja izbora obuhvaća naročito promatranje izborne promidžbe, posebno tiskanje i korištenje izbornog materijala, cjelokupnog izbornog postupka, glasovanja, rada izbornih tijela i uvid u sav izborni materijal.

Članak 71.

Promatrač kojeg odredi politička stranka dužan je izbornom tijelu čiji rad promatra predočiti potvrdu političke stranke koja ga je odredila. Potvrdu izdaje i potpisuje osoba ovlaštena za zastupanje političke stranke, odnosno opunomoćenik kojega ta osoba ovlasti.

Promatrač kojeg odrede birači koji su predložili nezavisnog kandidata dužan je izbornom tijelu čiji rad promatra predočiti suglasnost nezavisnog kandidata.

Članak 72.

Nevladine udruge koje namjeravaju promatrati provedbu izbora dužne su najkasnije u roku dvadeset dana od dana raspisivanja izbora zatražiti odobrenje za promatranje rada izbornih povjerenstava i biračkih odbora od nadležnoga županijskoga izbornog povjerenstva.

Državno izorno povjerenstva odlučuje o izdavanju odobrenja za promatranje svoga rada.

Uz zahtjev za izdavanje odobrenja prilaže se rješenje o upisu u Registar udruga u prijepisu ili preslici.

Odluku o zahtjevu nevladine udruge nadležno izorno povjerenstvo bez odgode dostavlja na adresu sjedišta udruge ili ovlaštenoj osobi udruge.

Članak 73.

Promatrač kojeg je odredila nevladina udruga kojoj je dopušteno promatranje izbora dužan je izbornom tijelu čiji rad promatra predočiti potvrdu nevladine udruge koja ga je odredila. Potvrdu izdaje i potpisuje osoba ovlaštena za zastupanje udruge, odnosno opunomoćenik kojega ta osoba ovlasti.

U potvrdi se navode broj i datum odobrenja za promatranje rada izbornog tijela, te izorno povjerenstvo koje je odobrenje izdalo.

Članak 74.

Promatraču kojega je odredila međunarodna organizacija koja djeluje u Republici Hrvatskoj (strani promatrač) status stranog promatrača odobrenjem utvrđuje Državno izorno povjerenstvo.

Prije početka praćenja izbornog postupka strani promatrači dužni su predsjedniku ili članu izbornog tijela čiji rad promatraju predočiti odobrenje iz stavka 1. ovog članka.

Članak 75.

Prije početka praćenja izbora promatrači su dužni predsjedniku ili članu izbornog tijela čiji rad će promatrati predočiti:

- promatrač političke stranke – potvrdu političke stranke koja ga je odredila,
- promatrač nevladine udruge – iskaznicu koju mu je izdalo nadležno izborno povjerenstvo,
- strani promatrač – iskaznicu koju mu je izdalo Državno izborno povjerenstvo.

Ako nadležno izborno povjerenstvo promatraču nevladine udruge, na temelju pravovremeno podnesenog zahtjeva, nije izdalo iskaznicu, promatrač će se identificirati rješenjem nadležnoga županijskoga izbornog povjerenstva kojim je nevladinoj udruzi odobreno promatranje izbora i odlukom ovlaštene nevladine udruge o imenovanju promatrača.

Članak 76.

Za cijelo vrijeme promatranja promatrač je dužan nositi vidljivo istaknutu iskaznicu koju mu je izdalo nadležno izborno povjerenstvo.

Izborno tijelo čiji se rad promatra ne smije zabraniti promatranje, ali može ograničiti broj promatrača ako prostorni uvjeti ili drugi neotklonjivi razlozi ne dopuštaju istovremeno promatranje svim promatračima.

Političkim strankama, biračima koji su predložili kandidate, nevladinim udrugama i međunarodnim organizacijama mora se omogućiti da imaju najmanje po jednog promatrača na biralištu ili pri izbornom tijelu..

Članak 77.

Promatrač ima pravo promatrati cjelokupni izborni postupak, glasovanje, rad izbornih tijela, te ima pravo uvida u sve izborne materijale.

Promatrač je za vrijeme promatranja dužan poštivati odredbe ovog Zakona, te pisane i usmene upute Državnog izbornog povjerenstva, izbornih povjerenstava u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i biračkih odbora.

Izborna tijela dužna su svakom promatraču na jednak način i bez ograničenja omogućiti promatranje i praćenje svoga rada.

Članak 78.

Promatrač ima pravo biti nazočan radu izbornog povjerenstva za vrijeme održavanja sjednica, upozoravati na uočene nepravilnosti i tražiti njihovo otklanjanje.

Promatrač ima pravo davati pisane, obrazložene primjedbe na rad izbornog tijela. Primjedbe se prilažu zapisniku o radu izbornog tijela.

Promatrač ima pravo zahtijevati presliku ili prijepis zapisnika o radu izbornog tijela čiji rad je promatrao.

Članak 79.

Promatrač ne smije ometati rad izbornog tijela.

Predsjednik izbornog tijela usmeno će opomenuti promatrača koji ometa rad izbornog tijela.

Predsjednik izbornog tijela ovlašten je udaljiti promatrača, ako unatoč opomeni nastavi s ometanjem.

Članak 80.

Promatrač koji promatra rad biračkog odbora ima pravo biti nazočan radu biračkog odbora od pripremanja birališta prije otvaranja, za vrijeme glasovanja, prebrojavanja glasačkih listića i utvrđivanja rezultata glasovanja.

Promatrač ima pravo davati pisane, obrazložene primjedbe u zapisnik o radu biračkog odbora.

Birački odbor dužan je primiti primjedbenu promatrača, priložiti je zapisniku o radu biračkog odbora i o tome izdati potvrdu.

Članak 81.

Promatrač može pratiti predaju izbornog materijala od strane biračkog odbora nadležnom izbornom povjerenstvu.

Promatrač smije dolaziti i odlaziti s biračkog mjesta, ne remeteći postupak glasovanja i rad biračkog odbora.

Promatrač može biti nazočan glasovanju i prebrojavanju glasova, upozoravati na nepravilnosti i tražiti njihovo otklanjanje, te u zapisnik izbornog tijela stavljati primjedbe.

Promatrač ima pravo dobiti kopiju zapisnika izbornog tijela čiji je rad promatrao.

Članak 82.

Promatraču nije dopušteno:

- odgovarati na upite birača. Promatrač je dužan birača koji mu se obrati uputiti predsjedniku ili članu biračkog odbora.,
- nositi oznake, značke, fotografije, promotivni ili drugi materijal koji može utjecati na birače,
- tonsko ili video snimanje rada izbornih tijela,
- aktivno ili pasivno utjecati na birače.

VIII. TROŠKOVI ZA PROVEDBU IZBORA

Članak 83.

Sredstva za provedbu redovnih i prijevremenih izbora općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba osiguravaju se u proračunu jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.

U financijskom planiranju i izradi proračuna za kalendarsku godinu u kojoj se održavaju redovni izbori, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave su dužne osigurati sredstva za provedbu izbora.

Članak 84.

Sredstvima za provedbu izbora raspolaže izborno povjerenstvo jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave.

Izorno povjerenstvo određuje način korištenja sredstava, nadzire raspodjelu i trošenje sredstava, te dodjeljuje sredstva biračkim odborima.

IX. ZAŠTITA IZBORNOG PRAVA

Članak 85.

Ustavni sud Republike Hrvatske obavlja nadzor ustavnosti i zakonitosti izbora općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i rješava izborne sporove u skladu s odredbama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske i odredbama ovoga Zakona.

Članak 86.

Prigovor zbog nepravilnosti u postupku kandidiranja ili izbora mogu podnijeti političke stranke, kandidati i zamjenici kandidata, najmanje 100 birača ili najmanje 5% birača jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave u kojoj se provodi izbor.

Članak 87.

Prigovore zbog nepravilnosti u postupku kandidiranja i izbora općinskih načelnika i gradonačelnika rješava županijsko izborno povjerenstvo.

Prigovore zbog nepravilnosti u postupku kandidiranja i izbora župana i gradonačelnika Grada Zagreba rješava Državno izborno povjerenstvo.

Članak 88.

Prigovori zbog nepravilnosti u postupku kandidiranja i izbora općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba podnose se nadležnom izbornom povjerenstvu u roku od 48 sati računajući od isteka dana kad je izvršena radnja na koju se stavlja prigovor.

Nadležno izborno povjerenstvo dužno je donijeti rješenje o prigovoru u roku od 48 sati od dana kada mu je dostavljen prigovor, odnosno od dana kada su mu dostavljeni izborni materijali na koje se odnosi prigovor.

Članak 89.

Ako nadležno izborno povjerenstvo, rješavajući o prigovoru utvrdi da je bilo nepravilnosti koje mogu bitno utjecati na rezultate izbora, poništiti će radnje u postupku i odrediti da se radnje ponove u roku koji mora osigurati održavanje izbora na dan za koji su raspisani.

Ako ne postoji mogućnost ponavljanja poništenih radnji iz prethodnog stavka ili ako se nepravilnosti odnose na postupak glasovanja, a bitno su utjecale na rezultat izbora, nadležno izborno povjerenstvo poništiti će izbore i odrediti rok u kojem će se održati ponovljeni izbori.

Članak 90.

Protiv rješenja nadležnoga izbornog povjerenstva može se pokrenuti izborni spor podnošenjem žalbe Ustavnom sudu Republike Hrvatske.

Žalbu mogu podnijeti političke stranke, kandidati i zamjenici kandidata, najmanje 100 birača ili najmanje 5% birača jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave u kojoj se provodi izbor.

Žalba se podnosi Ustavnom sudu Republike Hrvatske putem nadležnog izbornog povjerenstva u roku 48 sati od dana primitka pobijanog rješenja.

Ustavni sud o žalbi će odlučiti u roku 48 sati od primitka žalbe.

Članak 91.

Prigovor i žalba u postupku zaštite izbornog prava ne odgađaju obavljanje izbornih radnji u skladu s ovim Zakonom.

Članak 92.

Na podneske i rješenja u postupku zaštite izbornog prava po odredbama ovoga Zakona ne plaćaju se pristojbe.

X. KAZNENE ODREDBE

Članak 93.

Novčanom kaznom od 3.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj:

– fizička osoba za povredu izborne šutnje (članak 27.).

Novčanom kaznom od 10.000,00 do 30.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj:

– kandidat na izborima za povredu izborne šutnje (članak 27.).

Novčanom kaznom od 100.000,00 do 500.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj:

– pravna osoba za povredu izborne šutnje (članak 27.).

Novčanom kaznom od 10.000,00 do 30.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj:
– odgovorna osoba u pravnoj osobi za povredu izborne šutnje (članak 27.).

XI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 94.

Danom primjene ovog Zakona prestaje važiti odredba članka 38. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave („Narodne novine“, broj 33/01, 10/02, 155/02, 45/03, 43/04, 40/05 i 44/05-pročišćeni tekst).

Članak 95.

Odredbe članaka 69. do 81. ovog Zakona koje propisuju prava, obveze i odgovornost promatrača, te način njihova određivanja, primjenjuju se i na izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Članak 96.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a primijenit će se na prve, sljedeće, redovne izbore općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. RAZLOZI ZBOG KOJIH SE ZAKON DONOSI

Sustav lokalne samouprave u više je navrata mijenjan od uvođenja lokalne samouprave 1992. godine. Predstavnička tijela lokalnih jedinica počevši od 1993. godine do danas, birana su na neposrednim lokalnim izborima, tajnim glasovanjem punoljetnih birača s prebivalištem na njihovu području. Izborni je sustav od većinskog postupno zamjenjivan proporcionalnim. Područno je ustrojstvo doživjelo reformu 1997. godine. Lokalne su jedinice jačane i decentraliziranjem poslova. Predstoje i sljedeće faze procesa decentralizacije od kojih su neke već započete osnivanjem Povjerenstva za decentralizaciju.

Način izbora predstavničkih i izvršnih tijela u osnovi se nije mijenjao. Po objavi službenih rezultata lokalnih izbora slijedi konstituiranje predstavničkih tijela koja potom biraju nositelje izvršne vlasti i posredno verificiraju sastav izvršnih tijela, poglavarstava.

Općinski načelnici, gradonačelnici, župani i gradonačelnik Grada Zagreba, čija je dužnost ponovno uvedena u sve lokalne jedinice bez obzira na broj stanovnika posljednjim izmjenama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi iz 2005. godine, biraju se iz reda članova predstavničkih tijela, točnije iz reda nositelja stranačkih ili nezavisnih lista čiji su izborni rezultati ishodili pravo na određeni broj mjesta u lokalnim skupštinama.

Nositelji izvršne vlasti, ujedno i predsjednici poglavarstava kao izvršnih tijela, na taj su način tek posredno birani od strane birača, budući je njihov izbor prvenstveno rezultat političkih dogovora raznih političkih opcija zastupljenih u vijeću. Ne prolaze verifikaciju tijekom izbornog postupka kao pojedinci, imenom, prezimenom, i što je posebno bitno, programom.

Većina je njih nesporno donijela svojoj političkoj opciji određen, ponegdje i znatan broj glasova, nisu činjenica je da nisu birani na dužnost imenom i prezimenom.

Zakon kojega Vlada Republike Hrvatske upućuje Saboru u drugo čitanje, po prvi puta uvodi u politički sustav Republike Hrvatske neposredan izbor općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

Svakako se radi o velikoj i značajnoj novini. Riječ je ujedno korjenitoj izmjeni sustava, ali i koncepcije lokalne samouprave u odnosu na koncepciju usvojenu političkim i zakonodavnim reformama u razdoblju 1990.-1992. godine. Niti jedna izmjena sustava lokalne samouprave, ni izbornog zakonodavstva na lokalnoj razini nije bila tako suštinska i dalekosežna da bi izmijenila ne samo način izbora, već ujedno i prava, obveza i odgovornosti nositelja izvršne vlasti.

Promjena načina na koji će biti izabran dodatno će osnažiti općinske načelnike, gradonačelnike, gradonačelnika Grada Zagreba i župane. Budući se ove dužnosnike znatno osnažuje, bit će potrebno pomno i precizno razraditi ostale odnose, kako bi se prava, dužnosti i odgovornosti, a posebice međusobni odnosi predstavničkih i izvršnih tijela, što primjerenije

uskладili i konzistentno propisali. Rečeno s razloga da se poštuje volja birača, ali i zakonitost rada i akata koje donose tijela lokalnih jedinica.

Neposredan izbor podržan je gotovo konsenzusom i političkih stranaka i građana – birača, a velikim dijelom i stručne javnosti.

Razni politički sustavi, pa i u okviru jedne države, te raznorodne političke tradicije i opredjeljenja, značajan su izvor podataka, ideja, iskustava i rješenja, no nisu zahvalni za neselektivnu i nekritičku primjenu, bez da budu u najvećoj mogućoj mjeri prilagođeni političkim prilikama, političkoj tradiciji, ali i političkoj kulturi u Hrvatskoj danas.

Predlagatelj Zakona vjeruje da će predloženo rješenje neposrednog izbora omogućiti preciziranje volje birača izražene na izborima i upravo je u tome najveća dobrobit predloženog zakona.

Poštivanje volje birača, njihovog glasa i političkog odabira, preduvjeti su povratu povjerenja građana u mogućnost da utječu na politička i gospodarska zbivanja, posebice na lokalnoj razini. Predlagatelj očekuje znatan porast odaziva birača na sljedeće, redovne, lokalne izbore na kojima će i vijećnici i grado/načelnici biti po prvi puta birani neposredno.

Veći odaziv birača na lokalne izbore, budući će neposredni izbori općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba povećati interes građana za izlazak na izbore, ali i za sudjelovanje u javnom životu uopće, posebice na lokalnoj razini, jedna je od značajnih i izvjesnih posljedica neposrednog izbora. Iznijeti navodi temelje se na podacima poznate i istaknute organizacije International IDEA – Institute for Democracy and Electoral Assistance sa sjedištem u Stockholmu, objavljenima u publikacijama „Voter Turnout in Western Europe since 1945“ i „Regional Voter Turnout“.

Bitno je istaći i to da se rezultat izbora, a posebice i rezultat sve četiri godine trajanja mandata uvijek više personalizira u okvirima lokalne zajednice i uvijek se više povezuje uz osobu lokalnog dužnosnika koji je na dužnost i izabran prvenstveno zahvaljujući povjerenju domicilnog stanovništva te iste lokalne zajednice čije interese treba zagovarati i ostvarivati.

Zaključno, nepodijeljeno je mišljenje stručne javnosti da će primjena sustava neposrednog izbora nositelja izvršne vlasti doprinijeti višoj razini političke stabilnosti predstavničkog tijela, a time i učinkovitosti izvršne vlasti, ukoliko se ima u vidu okolnost ponavljanja izbora u velikom broju lokalnih jedinica.

Javnost očekuje da neposredni izbori grado/načelnika budu velik i značaj korak u podizanju političke kulture i uvjerljivosti sudionika političkih procesa na lokalnoj, ali i na državnoj razini.

II. PITANJA KOJA SE ZAKONOM UREĐUJU

Osnovna pitanja koja se predlažu urediti ovim Zakonom:

- uvodi se neposredan izbor općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba

- propisuje se trajanje mandata općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba, ovisno o tome da li su izabrani na redovnim ili izvanrednim izborima
- definira se institut nespojivosti (inkompatibilitet), te se uvodi zabrana istovremenog obnašanja određenih dužnosti s obnašanjem dužnosti općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba
- razrađuje se postupak kandidiranja kandidata i zamjenika za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba
- razrađuje se provedba izbornog postupka, glasovanje, utvrđivanje rezultata glasovanja
- pojedini se instituti dodatno usklađuju s Preporukama Vijeća Europe 151 (2004) o prednostima i manama neposredno izabranih nositelja izvršne vlasti u svjetlu načela Europske povelje o lokalnoj samoupravi (odobrila Komora lokalnih vlasti 25. svibnja 2004. godine i usvojilo Stalno povjerenstvo Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti 27. svibnja 2004. godine)
- propisuju se prava i obveze promatrača, te način njihova određivanja i akreditiranja
- određuje se da će se na sastav, nadležnost i ovlasti tijela koja neposredno provode izbore ili nadziru zakonitost provedbe, primijeniti odredbe posebnih zakona koji propisuju rad Državnog izbornog povjerenstva, odnosno izbor članova predstavničkih tijela lokalnih jedinica
- utvrđuje se preciznije obveza financiranja troškova provedbe izbora.

Posljedice koje će proisteći donošenjem ovog Zakona:

- mogućnost, ali i veća vjerojatnost da će se poštivati volja birača izražena na izborima
- veći stupanj sigurnosti i kontinuiteta u radu izvršnog tijela
- prepoznatljivost kandidata, a u konačnici i izabranog dužnosnika
- veća ekonomičnost rada izvršnog tijela
- daljnje demokratiziranje izbornog postupka, radi cjelovitog uređenja prava, obveza i odgovornosti promatrača
- izborni sustav na lokalnoj razini bit će dodatno i u potpunosti usklađen s međunarodno priznatim i usvojenim principima, te danas važećim pravilima izbornog zakonodavstva europskih zemalja. Primjerice, budući je zakonski tekst usklađen sa stavovima Venecijanske komisije („European Commission for Democracy through Law) izražene u „Kodu dobre prakse u izbornim pitanjima“ („Code of Good Practice in Electoral Matters) – Vijeće Europe, Strasbourg, 2002. godine (CDL-AD (2002) 23.

III. OBJAŠNJENJE ODREDBA PREDLOŽENOG ZAKONA

Uz glavu I. OPĆE ODREDBE (članci 1.-13.)

Odredbom članka 1. i 2. određuje se sadržaj zakona, odnosno neposredan izbor općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihovih zamjenika.

Odredbama članka 3. i 4. definiraju se osnovna pitanja vezana uz ostvarivanje aktivnog i pasivnog biračkog prava na izborima općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

Odredbama članka 5. i 6. precizira se trajanje mandata, odnosno prestanak mandata izabranih općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba, te vrijeme održavanja izbora.

Odredbama članka 7. i 8. predviđa se mogućnost prestanka mandata općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihovih zamjenika i prije isteka mandata, u kojem se slučaju raspisuju prijevremeni izbori. Ujedno, propisuje se da se prijevremeni izbori neće održavati u onoj jedinici lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave ukoliko u istoj mandat općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba prestane u kalendarskoj godini u kojoj će se održati redovni izbori, u kojem slučaju će njegova prava, obveze i odgovornosti obnašati zamjenik. Također, predviđa se mogućnost imenovanja povjerenika Vlade Republike Hrvatske ukoliko mandat prestane i zamjeniku.

Odredbama članka 9. do 11. definira se institut inkompatibiliteta, odnosno nemogućnosti istovremenog obnašanja određenih dužnosti s istovremenom dužnosti općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihovog zamjenika.

Odredbom članka 12. preciziraju se slučajevi prestanka mandata općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihovih zamjenika i prije isteka mandata.

Odredbom članka 13. štiti se aktivno biračko pravo.

Uz glavu II. KANDIDIRANJE (članci 14.-33.)

Ovim se odredbama propisuje postupak kandidiranja kandidata i njihovih zamjenika.

Odredbama članka 14. i 15. propisuje se tko može biti predlagatelj kandidata za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihovog zamjenika.

Odredbama članka 16. i 17. predviđa se obveza prikupljanja potpisa za političke stranke i birače kao predlagatelje kandidata, pri čemu se precizira broj potpisa, kao i način prikupljanja potpisa birača koji su nužni radi pravovaljanosti kandidature.

Odredbama članka 18. do 20. precizira se rok u kojem prijedlozi kandidata moraju biti dostavljeni nadležnom izbornom povjerenstvu jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave, te sadržaj prijedloga kandidata (kandidature).

Odredbama članka 21. do 24. propisuju se ovlasti nadležnog izbornog povjerenstva vezano uz provjeru i utvrđivanje pravovaljanih kandidatura te se precizira način unošenja kandidatura na zbirnu listu za izbor općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba.

Odredbama članka 25. do 29. propisuje se trajanje izborne šutnje, te predlaže pravo na naknadu troškova izborne promidžbe.

Odredbama članka 30. do 33. propisuje se način prikupljanja sredstava za financiranje izborne promidžbe te obveza kandidata na dostavu izvješća o troškovima izborne promidžbe nadležnom izbornom povjerenstvu. Rečeno će znatno doprinijeti transparentnosti prikupljanja i trošenja sredstava.

Uz glavu III. IZBOR OPĆINSKOG NAČELNIKA, GRADONAČELNIKA, ŽUPANA I GRADONAČELNIKA GRADA ZAGREBA (članci 34.- 40.)

Odredbom članka 34. predviđa se izborni model prema kojem se općinski načelnici, gradonačelnici, župani i gradonačelnik Grada Zagreba biraju većinskom izbornom metodom, na način da cijelo područje jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave čini jednu izbornu jedinicu.

Odredbama članka 35. do 38. propisuje se da će za općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba biti izabran kandidat koji na izborima dobije više od 50% glasova birača koji su glasovali, odnosno da će se izbori ponavljati, u slučaju da niti jedan kandidat ne dobije navedenu većinu glasova, dakle nakon prvog izbornog kruga provodio bi se drugi izborni krug, odnosno treći izborni krug ukoliko u drugom krugu izbora kandidati dobiju jednak broj glasova.

Odredbom članka 39. predviđa se mogućnost ponavljanja izbora u cijelosti, ukoliko jedan od kandidata koji ima pravo sudjelovati u drugom krugu izbora, umre u vremenu od prvog kruga izbora do drugog kruga izbora.

Odredbom članka 40. propisuje se pravo na izbornu promidžbu kandidata koji sudjeluju u drugom, odnosno trećem krugu izbora.

Uz glavu IV. TIJELA ZA PROVEDBU IZBORA (članci 41.- 45.)

Ovim je odredbama budućeg zakona izvršeno usklađivanje s odredbama Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kojima se propisuje sastav tijela za provedbu izbora.

Odredbom članka 43. propisuje se da će u situaciji kada se izbori općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba održavaju istovremeno s izborima za

članove predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, izborne radnje provoditi ista izborna tijela. Rečeno će znatno pojednostavniti provedbu izbora, naravno, smanjit će i troškove provedbe izbora.

Odredbom članka 44. predviđeno je da članovi izbornih povjerenstava i biračkih odbora, kao i njihovi zamjenici imaju pravo na naknadu za svoj rad, s tim da bi visinu naknade odredilo Državno izborno povjerenstvo, posebnom odlukom.

Uz glavu V. PROVEDBA IZBORA (članci 46.- 49.)

Odredbama članka 46. i 47. određuje se i precizira način određivanja biračkih mjesta kako bi se svim biračima omogućilo da na dan provedbe izbora svoje biračko pravo ostvare bez poteškoća.

Odredbama članka 47. i 48. definira se pobliže i način uređenja biračkih mjesta kako bi se poštivala i maksimalno osigurala tajnost glasovanja svakog pojedinog birača.

Uz glavu VI. GLASOVANJE I UTVRĐIVANJE REZULTATA GLASOVANJA (članci 50. -69.)

Odredbama članka 50. do 55. propisuje se način obavljanja glasovanja, obvezni sadržaj listića, uvjeti potrebni za valjanost listića te trajanje glasovanja.

Odredbama članka 56. do 60. propisuju se uvjeti biračkog mjesta i sam postupak glasovanja.

Odredbama članka 61. do 64. utvrđuju se radnje biračkog odbora po završenom glasovanju, odnosno prebrojavanje glasova te sastavljanje zapisnika o radu biračkog odbora.

Odredbama članka 65. do 69. predviđene su radnje nadležnog izbornog povjerenstva vezano uz utvrđivanje rezultata glasovanja te se propisuje da će rezultate izbora općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba utvrditi nadležno izborno povjerenstvo jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave na temelju rezultata glasovanja na svim biračkim mjestima.

Uz glavu VII. PRAVA I DUŽNOSTI PROMATRAČA (članci 70.- 82.)

Predviđa se mogućnost da političke stranke i birači koji su predložili kandidate, te nevladine udruge i međunarodne organizacije odrede promatrače koji će pratiti provedbu izbora te se određuju njihova prava svakako preciznije no što je to do sada bio slučaj u izbornom zakonodavstvu.

U skladu s već ustaljenom praksom u promatranju izbora, te u skladu s obvezatnim uputama koje je u vezi s imenovanjem i akreditacijom promatrača, te njihovim pravima i obvezama donosilo Državno izborno povjerenstvo, na cjelovit se i sustavan način rješava promatranje izbora, rada izbornih tijela, izrade i distribucije izbornog materijala, te samog glasovanja.

Uz glavu VIII. TROŠKOVI ZA PROVEDBU IZBORA (članci 83.- 84.)

Odredbom članka 83. propisuje se da se sredstva za provedbu redovnih i prijevremenih izbora općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba osiguravaju u proračunu jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave, koja je dužna voditi računa da se nužna sredstva stvarno i osiguraju u njezinom proračunu.

Odredbom članka 84. propisuje se da sredstvima raspoláže izborno povjerenstvo jedinice lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave, koje je ovlašteno odrediti način njihova korištenja, kao i provoditi nadzor nad njihovom raspodjelom.

Uz glavu IX. ZAŠTITA IZBORNOG PRAVA (članci 85.-92.)

Odredbom članka 85. navodi se da je nadzor ustavnosti i zakonitosti izbora općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba, kao i rješavanje izbornih sporova, u nadležnosti Ustavnog suda Republike Hrvatske.

Odredbom članka 86. utvrđuje se tko je ovlašten na podnošenje prigovora zbog nepravilnosti u postupku kandidiranja ili izbora.

Odredbama članka 87. i 88. propisana su nadležna izborna povjerenstva za rješavanje po prigovoru, te rok u kojem je potrebno podnijeti prigovor, odnosno donijeti rješenje po prigovoru.

Odredbom članka 89. propisuju se ovlasti nadležnog izbornog povjerenstva kada rješavajući po prigovoru utvrdi nepravilnosti koje mogu bitno utjecati na rezultate izbora, odnosno koje su utjecale na rezultate izbora.

Odredbom članka 90. utvrđuje se tko je ovlašten na podnošenje žalbe, kao i postupanje nadležnih tijela po žalbi. Odredbe su usklađene s Ustavnim zakonom o Ustavnom sudu Republike Hrvatske.

Odredbama članka 91. i 92. propisano je da prigovor i žalba ne odgađaju obavljanje izbornih radnji, te da se na podneske i rješenja u postupku zaštite izbornog prava ne plaćaju pristojbe.

Uz glavu X. KAZNENE ODREDBE (članak 93.)

Propisuju se prekršajne kazne za povredu izborne šutnje.

Uz glavu XI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE (članci 94.- 96.)

Precizira se i pojašnjava primjena određenih odredaba budućeg zakona, te se propisuje dan stupanja Zakona na snagu, uz naznaku da se radi o primjeni zakonskih odredaba sa znatnom odgodom.

IV. FINANCIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA PROVEDBU ZAKONA

Ocjenjuje se da provedba ovoga Zakona neće iziskivati osiguranje dodatnih financijskih sredstava u Državnom proračunu Republike Hrvatske.

Za provedbu ovoga Zakona bit će potrebno osigurati dodatna sredstva u proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Dodatna sredstva bit će potrebno osigurati prvenstveno za tiskanje izbornog materijala, dodatne troškove rada izbornih povjerenstava i biračkih odbora ukoliko će se izbor morati provoditi u dva, eventualno i više, izbornih krugova, te za naknadu troškova izborne promidžbe na koju će pravo ostvariti kandidati koji na izborima ostvare više od 10% glasova birača.

Procjenjuje se da će navedeni troškovi iznositi oko 50 milijuna kuna. Konačan iznos troškova svakako će ovisiti o tome u koliko će se jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave provoditi drugi krug izbora, te o broju kandidata koji će ostvariti pravo na naknadu troškova izborne promidžbe.

V. RAZLIKE IZMEĐU RJEŠENJA KOJA SE PREDLAŽU U ODNOSU NA RJEŠENJA IZ PRIJEDLOGA ZAKONA, TE RAZLOZI ZBOG KOJIH SU TE RAZLIKE NASTALE

Bitna je razlika u odnosu na Prijedlog zakona i u tome što je predlagatelj razradio i detaljno propisao slučajeve prestanka mandata općinskog načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba, prestane i prije redovita, Zakonom propisanog trajanja. Propisuju se i preciziraju ovlasti zamjenika, predstavničkih tijela, te Vlade Republike Hrvatske u takovim slučajevima. Ocjenjuje se da su predložena rješenja pravična i logična, te da će pridonijeti ekonomičnosti i racionalnom trošenju sredstava.

VI. PRIJEDLOZI I MIŠLJENJA KOJI SU BILI DANI NA PRIJEDLOG ZAKONA, A NISU PRIHVAĆENI, S OBRAZLOŽENJEM

Tijekom rasprave o Prijedlogu zakona klubovi zastupnika, radna tijela Sabora i zastupnici isticali su brojne primjedbe od kojih je većina, kako je naznačeno, prihvaćena i ugrađena u tekst Konačnog prijedloga zakona.

Neke primjedbe, prijedloge i sugestije predlagatelj nije prihvatio, budući da je ocijenio kako su suprotni stavovima, odnosno rješenjima predlagatelja. Tako primjerice, nisu prihvaćene primjedbe zastupnika Dragutina Lesara i Zlatka Kramarića kojima su se zalagali da izbor članova predstavničkih tijela lokalnih jedinica, kao i izbor općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba i njihovih zamjenika bude propisan jednim, jedinstvenim zakonskim tekstom. Predlagatelj ocjenjuje, premda se radi o zakonima izbornog zakonodavstva, da je ipak riječ o posebnoj materiji čije propisivanje iziskuje dodatna i specifična rješenja, te je stoga uputno i primjerenije imati dva, zasebna zakonska teksta.

Nadalje, nije prihvaćena primjedba zastupnika Zlatka Tomčića da se iz Konačnog prijedloga zakona ispusti obveza kandidata da podnose privremena izvješća o trošenju sredstava. Dapače, precizirana je obveza da podnose i cjelovita, završna izvješća koja će se objaviti u sredstvima javnog informiranja kako bi bila dostupna građanima – biračima. Jednako tako, nije prihvaćena niti primjedba da kandidati ne prikupljaju određeni broj, već

određeni postotak glasova birača s područja lokalne jedinice. Predlagatelj drži da su moguća različita tumačenja i postupanja, te radi pravne sigurnosti i izvjesnosti, smatra kako je uputnije zadržati rješenje kojime se pravovaljanost kandidature, uz ostale uvjete, vezuje i uz točno, Zakonom određeni broj valjano prikupljenih potpisa birača.

Nisu prihvaćene primjedbe zastupnice Biserke Perman i zastupnika Zlatka Tomčića, te nije prihvaćeno rješenje prema kojem Vlada Republike Hrvatske više ne bi odlukom o određivanju visine naknade troškova izborne promidžbe utvrđivala visinu naknade, već bi naknadu određivale same jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Predlagatelj smatra da je uputno osigurati jednako pravo na naknadu svim kandidatima, te da bi drukčije rješenje kandidate stavilo u neravnopravan položaj.